

Tekst powstał w ramach projektu „TAK – Ty też możesz pomóc. Przyłącz się i działaj!” dofinansowanego ze środków Programu Operacyjnego Fundusz Inicjatyw Obywatelskich

1. Co to jest adopcja?

Adopcja (łac. adoptio) – przysposobienie, usynowienie. Jest uznaniem obcego dziecka za własne. Osoba przysposabiająca staje się rodzicem przysposobionego dziecka, a co za tym idzie, przyjmuje na siebie wszelkie prawa i obowiązki wynikające z przysposobienia. W sensie prawnym między przysposabiającym a przysposobionym powstaje taki sam stosunek jak między rodzicami naturalnymi a dzieckiem. Zmienione zostaje nazwisko dziecka (przybiera ono nazwisko rodziców przysposabiających), dziecku przysługują od osób je adoptujących alimenty, a także ono może zostać zobowiązane do alimentowania przybranych rodziców. Dzieci dziedziczą z mocy ustawy po osobach je przysposabiających na równi z dziećmi biologicznymi.

Adopcja jest najkorzystniejszą dla dziecka formą zapewniania mu opieki zastępczej. Przysposobienie wiąże się ze sprawowaniem pełni władzy rodzicielskiej. Przysposobienie w pełni zastępuje pierwotną opiekę rodziców biologicznych. Przysposobienie może być orzeczone wyłącznie przez sąd rodzinny w przypadku uregulowania sytuacji prawnej dziecka (tj. całkowite pozbawienie władzy rodzicielskiej obojga rodziców, zrzeczenia się władzy rodzicielskiej przed sądem – zrzeczenie tzw. blankietowe, tj. bez wskazania osoby przysposabiającej lub zrzeczenie się władzy rodzicielskiej przez rodziców ze wskazaniem osoby przysposabiającej, tj. tzw. „adopcja ze wskazaniem”).

2. Geneza historyczna.

Institucja adopcji znana była już w starożytności. Regulacje prawne jej dotyczące istniały między innymi w Grecji i Rzymie gdzie przysposabiano głównie chłopców dla zachowania ciągłości rodu. W średniowieczu sprawami adopcji zajmował się przede wszystkim Kościół. W Polsce instytucja przysposobienia miała również bardzo bogate tradycje. Pierwsze odnotowane przypadki przysposobienia sięgały IX wieku. Na przestrzeni dziejów

zmieniały się formy i cele adopcji. W Polsce szesnastowiecznej, a także później, służyła ona głównie celom majątkowym. W okresie międzywojennym początkowo obowiązywały przepisy państw zaborczych. Była to instytucja przewidziana dla osób, które nie miały własnego potomstwa i były w wieku, w którym mało prawdopodobne byłoby jego posiadanie. Dopuszczano wyłącznie przysposobienie niepełne, np. na terenie zaboru austriackiego przysposobić mogła wyłącznie osoba 40 letnia, nie posiadająca ślubnych, ani legitymowanych dzieci, ani innych zstępnych „prawnych”, starsza o co najmniej 18 lat od osoby przysposabianej. W 1939 r. uchwalono ustawę o ułatwieniu przysposobienia małoletnich do lat 7 (lub 12). Po II wojnie światowej problematykę przysposobienia regulował, m.in. dekret z 22 stycznia 1946 r. Prawo rodzinne, unifikujący i ułatwiający procedurę przysposabiania. Ustawą z 1 października 1950 r. Kodeks rodzinny, pojawił się zapis przysposobienia osoby małoletniej dla jej dobra. Jednakże przełomowe zmiany pojawiły się wraz z uchwaleniem 25 lutego 1964 r. Kodeksu rodzinnego, który obok adopcji niepełnej wprowadził instytucję adopcji pełnej. W tym czasie zaczęto tworzyć sieć ośrodków adopcyjno-opiekuńczych, uruchomiono instytucję rodzin zastępczych i domów rodzinnych. W dalszym ciągu monopol na przeprowadzanie adopcji miało państwo. W nowelizacji Kodeksu Rodzinnego z 1 marca 1976 r. wprowadzono zwiększenie ochrony tajemnicy przysposobienia, możliwość orzeczenia przysposobienie bez zgody przyspieszającego który ukończył 13 lat. Lata 90-te stanowią kolejny przełom w tej dziedzinie. Nastąpiła decentralizacja placówek opiekuńczych i monopolu państwowego w tej dziedzinie. Zaś nowelizacją Kodeksu Rodzinnego z 1995 r. wprowadzono po raz pierwszy w polskim prawie zasadę subsydiarności „adopcji zagranicznych”. Rozszerzeniu uległa możliwość orzeczenia przysposobienia całkowitego oraz gwarancje orzeczenia przysposobienia zgodnie z dobrem dziecka.

3. Akta prawa międzynarodowego – regulujące problematykę adopcji.

Konwencja o prawach dziecka, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz. U. 1991 nr 120 poz. 526)

Zawiera katalog praw i wolności, podstawowych praw i wolności osobistych (prawo do życia i rozwoju, prawo do tożsamości, do swobody myśli, sumienia i wyznania, do wyrażania własnych poglądów i występowania w sprawach dotyczących dziecka w postępowaniu administracyjnym i sądowym, prawo do wychowania w rodzinie i kontaktów z rodzicami w przypadku rozłączenia z nimi, prawo do wolności od

przemocy fizycznej lub psychicznej, wyzysku, nadużyć seksualnych i wszelkiego okrucieństwa); praw socjalnych (prawo do odpowiedniego standardu życia, do ochrony zdrowia, do zabezpieczenia socjalnego, wypoczynku i czasu wolnego); praw kulturowych (prawo do nauki bezpłatnej i obowiązkowej w zakresie szkoły podstawowej, prawo do korzystania z dóbr kulturowych, prawo do informacji, do znajomości swoich praw); prawa polityczne (prawo do stowarzyszania się).

Zgodnie z art. 20 KonPD dziecko pozbawione – czasowo lub na stałe – swego środowiska rodzinnego, będące sierotą naturalną lub sierotą społeczną, ma prawo do specjalnej ochrony i pomocy państwa. Na państwie ciąży obowiązek zapewnienia dzieciom pozbawionym środowiska rodzinnego alternatywnej wobec niego pieczy „zastępczej”.

Europejska konwencja o przysposobianiu dzieci z dnia 24 kwietnia 1967 r. (Dz. U. 1999, nr 99 poz. 1157)

Zawiera podstawowe regulacje i zasady w zakresie przysposobienia tj. dobra małoletniego przysposobianego dziecka, uznania prawomocności postanowień sądu lub organów administracyjnych, konieczności zachowania niezbędnej równowagi między ochroną praw dziecka i jego rodziców (m.in. w zakresie uzyskania zgody lub przesłanek do jej odstąpienia), trwałości przysposobienia, ukształtowania zasad wzajemnych uprawnień i obowiązków stron.

Konwencja haska o ochronie dzieci i współpracy w dziedzinie przysposobienia międzynarodowego z 29 maja 1993 r. (Dz. U. 2000 nr 39 poz. 448)

Zawiera podstawowe regulacje w zakresie: zorganizowania systemu współpracy umawiających się państw, zapobiegającego uprowadzeniom, sprzedaży i handlowi dziećmi, przestrzegania fundamentalnych praw dzieci i ich nadrzędnego interesu, warunków przysposobień międzynarodowych, organów centralnych i instytucji zajmujących się adopcją, procedury przysposobiania międzynarodowego, uznania i skutków przysposobienia.

4. Jakie są rodzaje przysposobienia?

PRZYSPOSOBIENIE			
PRZYSPOSOBIENIE ROZWIĄZYWALNE	PEŁNE	PRZYSPOSOBIENIE (NIEROZERWALNE)	CAŁKOWITE
PRZYSPOSOBIENIE NIEPEŁNE			

– **Przysposobienie całkowite (nierozwiązywalne)** – skutkuje zupełnym zerwaniem więzi łączących dziecko z rodziną biologiczną. Powstaje pokrewieństwo nie tylko między dzieckiem a osobami przysposabiającymi, ale także między dzieckiem a rodziną przysposabiającą. Na rodziców nakłada ono prawa i obowiązki przysługujące rodzicom biologicznym, natomiast na ich krewnych praw i obowiązków wynikających ze stosunku pokrewieństwa. Dotychczasowa władza rodzicielska ustaje, podobnie jak wynikające z pokrewieństwa prawa i obowiązki dziecka wobec krewnych i rodziców biologicznych (wyjątkiem jest sytuacja gdy przysposabiającym jest małżonek rodzica biologicznego – wtedy władza rodzicielska przysługuje zarówno rodzicowi biologicznemu jak i przysposabiającemu). Konsekwencjami takiego przysposobienia jest fakt, że jest ono nierozwiązywalne, po jego orzeczeniu nie jest możliwe sądowe ustalenie lub zaprzeczenie pochodzenia dziecka, uznanie dziecka lub ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa.. Adoptowany otrzymuje nazwisko przysposabiającego, a w przypadku gdy adopcji dokonało małżeństwo, dziecko przyjmuje nazwisko, które noszą lub nosiłyby dzieci zrodzone z tego związku (zgodne z aktem małżeństwa). Dla dziecka sporządzany jest nowy akt urodzenia przysposobionego (art. 48 Pr.ASC) - w akcie tym jako rodziców wpisuje się przysposabiających. O sporządzeniu nowego aktu urodzenia wpisuje się do dotychczasowego aktu urodzenia przysposobionego wzmiankę dodatkową. Przysposobiony po uzyskaniu pełnoletności może żądać udostępnienia księgi stanu cywilnego w części dotyczącej dotychczasowego aktu urodzenia.

Ten rodzaj przysposobienia orzekany jest w przypadku zgody blankietowej rodziców biologicznych, sierot zupełnych lub gdy rodzice są nieznanymi (np. dzieci z tzw. „okien życia”).

Zgodnie z art. 589 § 1. zgodę na przysposobienie dziecka w przyszłości bez wskazania osoby przysposabiającego rodzice mogą wyrazić także w sądzie opiekuńczym swego miejsca zamieszkania lub pobytu. Dotyczy to również oświadczenia o odwołaniu takiej zgody.

Oświadczenia, o których mowa w paragrafie poprzedzającym, powinny zawierać:

- 1) imię i nazwisko dziecka oraz miejsce jego zamieszkania lub pobytu;
- 2) treść wyrażonej zgody lub jej odwołanie.

Zgoda taka jest odwoławalna, ale tylko przed sądem opiekuńczym w terminie prekluzyjnym przed wszczęciem postępowania o przysposobienie (art. 119¹ § 1 KRO).

Zgoda blankietowa powinna być wyrażona w formie protokołu sporządzonego przez sąd opiekuńczy. O wyrażeniu przez rodziców zgody na przysposobienie dziecka bez wskazania osoby przysposabiającego zawiadamia się ośrodek adopcyjno-opiekuńczy zajmujący się kierowaniem dzieci do zastępczego środowiska rodzinnego. W wypadku zgody blankietowej na przysposobienie, rodzice dziecka nie są uczestnikami.

Przysposobienie pełne odwoławalne – niesie za sobą dokładnie takie same skutki prawne jak przysposobienie całkowite. Różnica polega na tym, że zostaje zachowane rzeczywiste pochodzenie dziecka. W związku z powyższym po orzeczeniu adopcji sporządzany jest:

a) **nowy akt urodzenia przysposobionego (art. 49 Pr.ASC)** w którym jako rodziców wpisuje się przysposabiających, jeżeli sąd opiekuńczy tak postanowił. O sporządzeniu nowego aktu urodzenia sąd opiekuńczy orzeka na wniosek przysposabiającego, za zgodą przysposobionego, który ukończył lat trzynaście, albo na wniosek przysposobionego za zgodą przysposabiającego. Wzmiankę sporządzeniu nowego aktu urodzenia wpisuje się do dotychczasowego aktu urodzenia przysposobionego. Przysposobiony po uzyskaniu pełnoletności może żądać udostępnienia księgi stanu cywilnego w części dotyczącej dotychczasowego aktu urodzenia. W razie rozwiązania stosunku przysposobienia, nowy akt urodzenia przysposobionego unieważnia sąd w postępowaniu nieprocesowym; unieważnia się również wzmiankę dodatkową o sporządzeniu nowego aktu urodzenia, wpisaną do dotychczasowego aktu urodzenia przysposobionego.

b) **dokonywana jest wzmianka dodatkowa (art. 47 Pr. ASC)** o przysposobieniu. W treści wzmianki wpisuje się: małżonków, jako rodziców przysposobionego, bądź jeżeli przysposobienie zostało dokonane przez męża matki lub żonę ojca dziecka, w odpisie skróconym aktu urodzenia wymienia się przysposabiającego oraz jego małżonka jako rodziców dziecka. W razie przysposobienia dziecka przez osobę niepozostającą w związku małżeńskim, w odpisie skróconym aktu urodzenia wymienia się przysposabiającego jako rodzica dziecka. Jako imię drugiego z rodziców wpisuje się imię wskazane przez

przysposabiającego, a jako nazwisko drugiego z rodziców i jego nazwisko rodowe - nazwisko przysposabiającego.

Przysposobienie niepełne – w jego przypadku powstaje stosunek pokrewieństwa między dzieckiem a przysposabiającymi. Zerwana zostaje więź między dzieckiem a rodzicami biologicznymi. Dziecko nie zostaje włączone do nowej rodziny, tzn. nie staje się rodzeństwem biologicznych dzieci rodziców przysposabiających, nie zyskuje nowych dziadków. Więzy z prawnego punktu widzenia posiada nadal z rodziną biologiczną (z dziadkami, wujkami itp. z wyłączeniem jedynie rodziców). Może być zmienione na pełne na wniosek przysposabiającego. Z ważnych powodów, zarówno przysposabiający jak i przysposobiony mogą żądać rozwiązania przysposobienia. Nie sporządza się nigdy nowego aktu urodzenia, gdyż de facto dziecko przynależy do obu rodzin, a w dokumentach jest jedynie wzmianka o adopcji. Inne zasady dotyczą także dziedziczenia. Zgodnie z art. 937 Kodeksu Cywilnego:

- 1) przysposobiony dziedziczy po przysposabiającym na równi z jego dziećmi, a zstępni przysposobionego dziedziczą po przysposabiającym na tych samych zasadach co dalsi zstępni spadkodawcy;
- 2) przysposobiony i jego zstępni nie dziedziczą po krewnych przysposabiającego, a krewni przysposabiającego nie dziedziczą po przysposobionym i jego zstępnych;
- 3) rodzice przysposobionego nie dziedziczą po przysposobionym, a zamiast nich dziedziczy po przysposobionym przysposabiający; poza tym przysposobienie nie narusza powołania do dziedziczenia wynikającego z pokrewieństwa

5. Kto może przysposobić dziecko?

Przysposobić może osoba, która spełnia łącznie następujące warunki:

- Jej miejsce zamieszkania znajduje się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej
- Ma pełną zdolność do czynności prawnych (jest pełnoletnia i nie została ubezwłasnowolniona)
- Nie jest i nie była pozbawiona władzy rodzicielskiej oraz władza rodzicielska nie jest jej zawieszona ani ograniczona
- Jej wiek gwarantuje, że pomiędzy przysposabiającym a przysposobianym będzie istniała odpowiednia różnica wieku

- Jej kwalifikacje osobiste uzasadniają przekonanie, że będzie należycie wywiązywała się z obowiązków przysposabiającego (m.in.: jej stan zdrowia fizycznego i psychicznego pozwala na sprawowanie prawidłowej opieki nad dzieckiem, posiada odpowiednie warunki mieszkaniowe oraz stałe źródło utrzymania, wypełnia obowiązek alimentacyjny – w przypadku gdy taki obowiązek w stosunku do niej wynika z tytułu egzekucyjnego, ukończyła szkolenie dla kandydatów do przysposobienia dziecka oraz uzyskała pozytywną opinię o kwalifikacjach osobistych do przysposobienia dziecka.

6. Kto może zostać przysposobiony?

Przysposobić można jedynie osobę małoletnią, która nie ukończyła 18. roku życia. W przypadku dziecka, które ukończyło 13. Rok życia wymagana jest także jego zgoda na przysposobienie. Pozostałe warunki to, jakie musi spełniać osoba, aby móc być przysposobionym to:

- Uregulowana sytuacja prawna (zrzeczenie się władzy rodzicielskiej, pozbawienie władzy rodzicielskiej rodziców biologicznych, rodzice nieznani, nie żyją)
- Przysposobienie musi odbyć się dla dobra dziecka, w jego interesie

7. Procedura adopcyjna – etap ośrodka adopcyjnego.

Procedura rozpoczyna się spotkaniem informacyjnym z pracownikiem ośrodka adopcyjnego. Następnie jeśli rodzina zdecyduje się rozpocząć procedurę i ubieganie się o przysposobienie dziecka składa dokumenty:

- Życiorys kandydata
- Akt małżeństwa – w przypadku małżeństw
- Akt urodzenia – w przypadku osób nie pozostających w związku małżeńskim
- Zaświadczenie o dochodach
- Zaświadczenie lekarskie
- Informacja z Krajowego Rejestru Karnego o niekaralności
- Podanie, zdjęcia

Następnym etapem jest diagnoza rodziny, w skład której wchodzi spotkanie mające na celu poznanie motywacji kandydatów do przysposobienia, wywiad adopcyjny w miejscu zamieszkania kandydatów (sprawdzenie sytuacji materialnej i warunków mieszkaniowych).

Po diagnozie zostaje podjęta decyzja czy kandydaci zostają zakwalifikowani do szkolenia czy nie. Pozytywna kwalifikacja do szkolenia (sprawdzenie dokumentacji, pozytywne opinie psychologiczne oraz wywiad adopcyjny) uprawnia do odbycia obowiązkowego szkolenia dla kandydatów do przysposobienia dziecka. Po szkoleniu każdy uczestnik otrzymuje świadectwo ukończenia szkolenia. Szkolenie jest bezpłatne. Następnie wydawana jest opinia o kwalifikacjach osobistych. W przypadku pozytywnej opinii następuje okres oczekiwania na propozycję dziecka, a następnie procedura sądowa. Negatywna opinia o osobistych kwalifikacjach kończy procedurę dla danej rodziny w danym ośrodku adopcyjnym (jednak nie dyskwalifikuje jej do ubiegania się o adopcję w innym ośrodku).

Kolejnym etapem w przypadku uzyskania pozytywnej opinii jest oczekiwanie na propozycję dziecka. Najczęściej po rozmowie pracownika Ośrodka Adopcyjnego, po zapoznaniu się z tzw. „kartą dziecka” jest nią dokumentacja, która zawiera opis dziecka, jego charakter, opinię lekarza i psychologa. Zapoznanie się z nią ma ewentualnie pomóc rodzicom podjąć decyzje o spotkaniu z tym konkretnym dzieckiem, bez wcześniejszego robienia dziecku nadziei na adopcję. Jeżeli jednak rodzice wyrażą wolę spotkania się z dzieckiem ośrodek organizuje spotkanie. Pierwsze spotkanie rodziców adopcyjnych z dzieckiem ma miejsce w domu dziecka. Towarzyszą mu opiekunowie i wychowawcy danej placówki. obecny jest również pracownik ośrodka. Chodzi o zapewnienie dziecku bezpieczeństwa i komfortu. Następnie spotkania przyszłych rodziców z dzieckiem powinny stać się systematycznymi. Rodzice powinni zacząć nawiązywać kontakt z dzieckiem, oswajać je, przyzwyczajając do siebie, głównie poprzez zabawę i przebywanie ze sobą.

8. Procedura adopcyjna – etap sądowy

Po nawiązaniu kontaktu z dzieckiem, rodzice powinni złożyć wniosek do Sądu Rejonowego w Wydziale Rodzinnym i Nieletnich o przysposobienie dziecka. Mogą oni przy tym liczyć na pomoc i wsparcie pracownika Ośrodka Adopcyjnego, który pomaga w skompletowaniu dokumentacji potrzebnej do załączenia we wniosku. Zgodnie z art. 586 KPC sąd orzeka o przysposobieniu po przeprowadzeniu rozprawy. Na rozprawę wzywa się przysposabiającego oraz osoby, których zgoda na przysposobienie jest potrzebna. Nie wzywa się na rozprawę rodziców, którzy wyrazili zgodę na przysposobienie ich dziecka w przyszłości bez wskazania osoby przysposabiającego. W wypadku takim rodzice nie mogą brać udziału w postępowaniu. Przed wydaniem orzeczenia sąd opiekuńczy zasięga opinii ośrodka adopcyjno-opiekuńczego lub innej specjalistycznej placówki. Sąd orzeka w składzie jednego sędziego i dwóch

ławników (art. 509 KPC). W trakcie rozprawy sąd bada kwalifikacje moralne, zdrowotne i sytuację materialną przysposabiającego, a w tym celu w szczególności korzysta z opinii ośrodka adopcyjno-opiekuńczego, rodzinnego ośrodka diagnostyczno-konsultacyjnego, poradni zawodowo-wychowawczej itp.

Uwagi procesowe:

- wniosek o przysposobienie powinien spełniać wymogi formalne z art. 126,128,187 KPC,
- sądem właściwym rzeczowo do rozpoznania sprawy jest sąd rejonowy, sądem właściwym miejscowo jest sąd przysposabiającego lub osoby mającej być przysposabianą,
- postępowanie wszczyna się tylko na wniosek przysposabiającego,
- sąd opiekuńczy orzeka o przysposobieniu po przeprowadzeniu rozprawy,
- przed orzeczeniem przysposobienia sąd może określić sposób i okres osobistej styczności przysposabiającego z przysposobionym,
- na przedmiotowe postanowienie przysługuje zażalenie,
- postanowienie orzekające przysposabianie staje się skuteczne po jego uprawomocnieniu,
- od postanowienia orzekającego przysługuje apelacja do sądu okręgowego,
- apelację wnosi się do sądu, który wydał zaskarżone postanowienie,
- termin do wniesienia apelacji wynosi dwa tygodnie od doręczenia skarżącemu postanowienia z uzasadnieniem,
- postępowanie sądowe jest bezpłatne.

9. Droga dziecka do adopcji.

Do ośrodka adopcyjnego dziecko zgłasza rodzic, podmiot leczniczy, organizator rodzinnej pieczy zastępczej, dyrektor placówki opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego oraz inna instytucja lub osoba, które powzięła informację uzasadniającą zakwalifikowanie dziecka do przysposobienia. Zgłoszenia dokonuje się do dowolnego ośrodka adopcyjnego na terenie województwa, w którym przebywa dziecko. Ośrodek adopcyjny rozeznaje sytuację dziecka, dokonuje diagnozy, a następnie dokonuje pozytywnej lub negatywnej kwalifikacji. Negatywna kwalifikacja następuje w sytuacji, gdy nie jest możliwa adopcja dziecka (np. brak zgody małoletniego powyżej 13. roku życia, przebywanie w spokrewnionej formie pieczy

zastępczej). Pozytywna kwalifikacja pozwala na dobór rodziny do dziecka (nie odwrotnie). W przypadku gdy w ośrodku, do którego zgłoszono dziecko brak jest kandydatów odpowiednich do przysposobienia dziecka, a jest ono pozytywnie zakwalifikowane do przysposobienia dokumentacja dziecka trafia do ośrodka adopcyjnego prowadzącego Wojewódzki Bank Danych o dzieciach oczekujących na przysposobienie (WBD). Ośrodek prowadzący WBD w terminie do 3 dni od daty wpływu do niego karty dziecka wraz z dokumentacją do pozostałych ośrodków lokalnych w swoim województwie oraz do wszystkich ośrodków adopcyjnych na terenie Polski prowadzących Wojewódzkie Banki Danych (następnie każdy ośrodek WBD, który otrzymał informację o dziecku przekazuje ją ośrodkom lokalnym na terenie swojego województwa). W przypadku pozyskania kandydatów do przysposobienia dokonuje się wstrzymania procedury poszukiwania kandydatów na rodziców adopcyjnych, o czym ośrodek WBD informuje pozostałe ośrodki lokalne na terenie swojego województwa i wszystkie ośrodki WBD na terenie Polski. W przypadku, gdy na etapie kontaktu lub osobistej styczności rodzina wycofa się z chęci przysposobienia dziecka dokonuje się wznowienia poszukiwania kandydatów, natomiast jeśli dochodzi do orzeczenia przysposobienia wycofuje się kartę dziecka z WBD informując wyżej wspomniane ośrodki adopcyjne. Jeśli w przeciągu 45 dni od daty zgłoszenia dziecka do WBD żaden ośrodek w Polsce nie zgłosi iż posiada kandydatów do przysposobienia dla dziecka, zostaje ono zgłoszone przez ośrodek WBD do Centralnego Banku Danych (CBD), gdzie następnie odbywa się kwalifikacja dziecka do adopcji z przemieszczeniem poza granice kraju. Na tym etapie kwalifikacja jest podobna do tej, którą dokonuje macierzysty ośrodek adopcyjny. Ocenia się czy dziecko można zakwalifikować pozytywnie (np. ono lub opiekun prawny mogą nie wyrażać zgody na adopcję zagraniczną). Jeśli tak poszukuje się dla niego rodziny poza granicami Polski, w przypadku kwalifikacji negatywnej dziecko pozostaje na etapie WBD. Oczywiście zakwalifikowanie dziecka do adopcji związanej ze zmianą miejsca zamieszkania poza granice kraju nie wyklucza szukania w dalszym ciągu kandydatów na rodziców adopcyjnych w Polsce. Adopcja zagraniczna jest formą ostateczności i jeśli pojawia się rodzina z Polski chcąc przysposobić dziecko ona ma pierwszeństwo. W razie zmiany sytuacji dziecka ośrodek macierzysty prowadzący dziecko informuje Wojewódzki Bank Danych przesyłając aktualizację zgłoszenia, a z kolei ośrodek WBD informuje pozostałe w swoim województwie oraz wszystkie ośrodki WBD w Polsce oraz CBD (jeśli dziecko zostało tam zgłoszone). Ośrodki prowadzące Wojewódzkie Banki Danych wyznaczają marszałkowie poszczególnych województw w drodze obwieszczenia. Ośrodek prowadzący Centralny Bank Danych wyznacza mister właściwy do spraw rodziny.

10. Kiedy następuje wyłączeni dziecka z procedury adopcyjnej pomimo uregulowanej sytuacji prawnej?

Dzieje się tak w przypadku, gdy osoby spokrewnione lub spowinowaczone wyrażą chęć przysposobienia dziecka lub gdy zrobi to rodzina zastępcza, rodzinny dom dziecka, w którym dziecko jest umieszczone. Pierwszeństwo przy adopcji dziecka posiada również rodzina, która przysposobiła rodzeństwo małoletniego, którego sprawa dotyczy (jeśli wyrazi taką chęć).

W Polsce działa 68 ośrodków adopcyjnych (część z nich jest filiami ośrodków publicznych i niepublicznych lub wydziałami zamiejscowymi), 16 Wojewódzkich Banków Danych, jeden ośrodek prowadzący Centralny Bank Danych oraz 3 ośrodki zajmujące się prowadzeniem procedur międzynarodowych. Ośrodkiem Adopcyjnym prowadzącym Centralny Bank Danych jest Wojewódzki Ośrodek Adopcyjny Mazowieckiego Centrum Polityki Społecznej w Warszawie z siedzibą przy ul. Nowy Zjazd 1 w Warszawie. Procedury zagraniczne prowadzą poza nim jeszcze 2 inne warszawskie ośrodki – Krajowy Ośrodek Adopcyjny Towarzystwa Przyjaciół Dzieci i Katolicki Ośrodek Adopcyjny. Wykaz ośrodków prowadzących Wojewódzkie Banki Danych o dzieciach oczekujących na przysposobienie ilustruje poniższa mapka:

Źródło: opracowanie własne

11. Rozwiązywalność przysposobienia.

Z ważnych powodów zarówno przysposobiony jak i przysposabiający mogą żądać rozwiązania stosunku przysposobienia przez sąd. Rozwiązanie stosunku nie jest możliwe jeśli miałyby na tym ucierpieć dobro małoletniego dziecka. Orzekając o rozwiązaniu stosunku przysposobienia sąd może utrzymać w mocy wynikające z niego obowiązki alimentacyjne. Po śmierci przysposobianego lub przysposabiającego rozwiązanie stosunku przysposobienia nie jest możliwe (chyba że przysposabiający zmarł po wszczęciu sprawy o rozwiązanie stosunku przysposobienia).

Przesłanki pozytywne rozwiązania stosunku przysposobienia:

Ważne powody rozwiązania przysposobienia następują na podstawie analizy całokształtu stosunków między przysposobianym a przysposabiającym, dotyczą w szczególności;

- rozkładu więzi rodzinnej
- braku więzi rodzinnej
- upośledzenia dziecka
- popełnianie czynów rażących z zasadami współżycia społecznego
- trudności wychowawcze
- możliwość powrotu do rodziny naturalnej

Przesłanki negatywne rozwiązania przysposobienia:

- dobro dziecka - przysposobienie jest zgodne z dobrem dziecka jeśli:

- a) przysposobienie jest optymalną formą zapewniania dziecku właściwych warunków wychowawczych
- b) rodzice adopcyjni zostali optymalnie dobrani
- c) między stronami stosunku przysposobienia powstała więź emocjonalna taka jak u rodziców i dzieci.

12. Skutki rozwiązania przysposobienia:

- Władza rodzicielska - ustanie władzy rodzicielskiej osoby, która dokonała przysposobienia.
- Nazwisko i imię - ustanie skutków przysposobienia nie rozciągają się na nazwisko oraz imiona przysposabiającego. Sąd może na wniosek postanowić z ważnych powodów o powrocie do nazwiska jakie osoba nosiła przed orzeczeniem przysposobienia.
- Akt urodzenia – dokonywana jest wzmianka na akcie urodzenia/ małżeństwa na podstawie prawomocnego wyroku. W przypadku utworzenia nowego aktu urodzenia osoby przysposobianej ulega unieważnieniu w drodze postępowania nieprocesowego na wniosek; osoby zainteresowanej, prokuratora, kierownika USC,
- Obowiązek alimentacyjny – sąd w wyroku może utrzymać w mocy obowiązek

alimentacyjny oraz wskazać wysokość kwoty świadczenia. Brak stosownego rozstrzygnięcia oznacza iż obowiązki te nie zostały zachowane.

13. Tajemnica przysposobienia.

Narzędzia pomocne w tajemnicy przysposobienia:

- możliwość zmiany nazwiska
- możliwość zmiany imienia
- zachowanie odpowiedniej różnicy wieku pomiędzy przysposobianym, a przysposabiającym
- przemienna właściwość sądu
- pośrednictwo ośrodków - adopcyjnych

Elementy prawne pozwalające na jawność adopcji:

a) możliwość odstąpienia od zasady zgody dziecka (które ukończyło 13 lat), oraz wysłuchania dziecka młodszego w celu zachowania tajemnicy przysposobienia wobec dziecka, które uważa się za dziecko wnioskodawcy.

b) osoba przysposobiona po osiągnięciu 18 lat ma prawo do zapoznania się z treścią aktu urodzenia tj, poznania własnego pochodzenia, swojej „tożsamości biologicznej”

PIECZA ZASTĘPCZA

Dziecko zanim trafi do adopcji przebywa w jednej z funkcjonujących w Polsce form pieczy zastępczej. Nie każde dziecko przebywające w pieczy zastępczej jest przeznaczone do adopcji. W tych formach opieki przebywają również dzieci, których rodzice posiadają ograniczoną władzę rodzicielską. Wyróżnia się zasadniczo dwie formy pieczy zastępczej – rodzinną i instytucjonalną. Do rodzinnych form pieczy zastępczej zalicza się:

- Rodziny zastępcze spokrewnione (tworzą je wstępni – dziadkowie oraz rodzeństwo dziecka)

- Rodziny zastępcze niezawodowe (tworzą je osoby niespokrewnione z dzieckiem oraz krewni nie będący wstępnymi lub rodzeństwem dziecka)
- Zawodowe rodziny zastępcze (może w niej przebywać maksymalnie do 3 dzieci, jednak gdy istnieje konieczność umieszczenia w niej rodzeństwa, za zgodą rodziny zastępczej oraz po uzyskaniu pozytywnej opinii koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, jest dopuszczalne umieszczenie w tym samym czasie większej ilości dzieci):

- zawodowa rodzina zastępcza pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego (umieszcza się w niej dziecko do czasu unormowania sytuacji, nie dłużej jednak niż na 4 miesiące; w szczególnych przypadkach okres ten może być przedłużony do 8 miesięcy za zgodą organizatora rodzinnej pieczy zastępczej lub do zakończenia postępowania sądowego w sprawie powrotu dziecka do rodziny, przysposobienia lub umieszczenia w rodzinnej pieczy zastępczej)

- zawodowa rodzina zastępcza specjalistyczna

- Rodzinny Dom Dziecka (w tym samym czasie może przebywać w nim maksymalnie 8 dzieci lub więcej – w przypadku rodzeństwa, za zgodą prowadzącego rodzinny dom dziecka oraz po uzyskaniu pozytywnej opinii koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej)

Do instytucjonalnej formy pieczy zastępczej zalicza się:

- Placówki opiekuńczo-wychowawcze typu (umieszczane są dzieci powyżej 10. roku życia – z wyłączeniem placówek typu rodzinnego; w wyjątkowych sytuacjach można przyjąć dziecko poniżej 10. roku życia, ale wyłącznie do czasu niezwłocznego zapewnienia mu opieki w jednej z form rodzinnej pieczy zastępczej):

- rodzinnego (zajmują się wychowaniem dzieci w różnym wieku, w tym dzieci dorastających i usamodzielniających się; umożliwiają one wspólne wychowanie i opiekę licznemu rodzeństwu)

- socjalizacyjnego (domy dziecka)

- interwencyjnego (doraźna opieka nad dzieckiem w sytuacji kryzysowej; w szczególności placówka jest zobowiązana przyjąć dziecko przypadkach wymagających natychmiastowego zapewnienia dziecku opieki)

- specjalistyczno-terapeutycznego (zapewnia specjalistyczną opiekę dzieciom o indywidualnych potrzebach (w szczególności dzieci niepełnosprawne, opóźnione w rozwoju)

- Regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne (przebywają w niej dzieci wymagające szczególnej opieki, które ze względu na stan zdrowia wymagają

stosowania specjalistycznej opieki i rehabilitacji nie mogą zostać umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej)

- Interwencyjne ośrodki preadopcyjne (dzieci wymagające specjalistycznej opieki i w okresie oczekiwania na przysposobienie nie mogą zostać umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej)

Różnice między rodziną adopcyjną a zastępczą:

RODZINA ZASTĘPCZA	RODZINA ADOPCYJNA
Czasowa forma sprawowania opieki nad dzieckiem, łatwa do rozwiązania, trwa najdłużej do pełnoletniości dziecka	Trwała forma opieki nad dzieckiem, rozwiązywalna tylko w wyjątkowych przypadkach
Dziecko umieszczone w rodzinie zastępczej ma prawo do informacji o swoim pochodzeniu i do kontaktów z rodzicami biologicznymi	Dziecko najczęściej nie zna swoich biologicznych rodziców, nie może się z nimi kontaktować, nie zna swojego pochodzenia, adopcja jest utrzymywana w tajemnicy
Dziecku nie zmienia się aktu urodzenia ani nazwiska	Dziecku zmienia się akt urodzenia i nazwisko
W każdym czasie można rozwiązać rodzinę zastępczą i dziecko może wrócić do rodziny biologicznej, może trafić do placówki lub innej rodziny zastępczej albo może iść do adopcji	Wyjątkowo i tylko z ważnych powodów można rozwiązać przysposobienie, ale można rodzicom adopcyjnym ograniczyć władzę rodzicielską, tak jak rodzicom biologicznym
Rodzina zastępcza otrzymuje pomoc finansową ze strony państwa na pokrycie kosztów utrzymania dziecka	Rodzina adopcyjna sama pokrywa wydatki związane z opieką nad dzieckiem
Rodzina zastępcza ma służyć powrotowi dziecka do rodziny, wspiera rodzinę naturalną	Rodzina adopcyjna zastępuje rodzinę biologiczną, wypiera rodzinę naturalną
Więzi dziecka z rodzicami biologicznymi są zachowane (mają prawo do alimentów, do spadku, prawa do zachowania nazwiska, bycia wpisanym jako dziecko rodziców biologicznych tzw. Prawa stanu cywilnego)	